

Nr 460

Av herr **Bengtson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m.*

Försämrade ekonomiska villkor har under 1950-talet blivit ett allt allvarigare problem för svensk filmproduktion och biografirörelse. Sedan år 1951 har viss del av den staten tillkommande biografnöjesskatten vid visning av svensk film restituerats till filmproduktionen. Denna återbäring utgår för närvarande för svartvit film med 20 procent och för färgfilm med 35 procent av statens andel av biografnöjesskatten. I januari i år framlade filmstödutredningen förslag till omläggning och höjning av det utgående stödet till svensk filmproduktion samt om en sänkning av biografnöjesskatten.

Även remissbehandlingen av utredningens betänkande har givit vid handen, att filmbranschen måste medges ökade lättnader. Men meningarna har varit delade i fråga om de lämpliga formerna för det stöd som kan ifrågakomma. Förslag till någon mera definitiv lösning synes därför icke kunna föreläggas årets riksdag. Då det emellertid står klart, att filmbranschen under den närmaste framtiden icke kan bära en skattebelastning av nuvarande storlek, har Kungl. Maj:t i den förevarande propositionen nr 97 föreslagit vissa provisoriska lättnader för filmproduktion och biografirörelse. Producentbidraget till den svenska filmproduktionen föreslås höjt för svartvit film från 20 till 30 procent och för färgfilm från 35 till 45 procent av den staten tillkommande nöjesskatten vid visning av svensk film. Biografnöjesskatten föreslås samtidigt sänkt med 4 procentenheter från 38 till 34 procent.

Enighet torde råda om angelägenheten av att en svensk spelfilmsproduktion kan upprätthållas. Den svenska filmen har helt naturligt en stark och bred förankring hos den biografbesökande allmänheten. Av det totala antalet premiärsatta långfilmer på de svenska biograferna har, såsom filmstödutredningen redovisat, visserligen endast 9 å 10 procent utgjorts av svenska filmer, men dessa har dock svarat för mer än en fjärdedel av biografernas totala besökarantal. Den inhemska filmproduktionen har en betydelsefull uppgift i skildringen av svenskt liv och svenska seder. Det är av stort värde, att vår kulturs främsta skapelser genom filmen kan förmedlas till en stor allmänhet liksom att sociala problem på så sätt kan ställas under debatt. Genom export av svensk film kan också kännedom om svenskt kultur- och samhällsliv på lättillgängligt sätt förmedlas till andra

länder. Över huvud taget måste det framhållas, att internationell handel med filmer är av stor betydelse för en ökad förståelse mellan folken. Ur samhällsekonomisk synpunkt framstår det som angeläget för handelsbalansen, att svensk filmproduktion kan upprätthållas. Den inhemska filmproduktionen är sålunda ett väsentligt samhällsintresse ur såväl kulturella och sociala som ekonomiska synpunkter.

Den svenska filmproduktionsapparaten har byggts upp kontinuerligt under åtskilliga decennier och är i besittning av resurser som står på en hög nivå i fråga om såväl teknik som konstnärlighet. Den svenska filmens höga standard har i många sammanhang och särskilt under de senaste åren vunnit internationella erkännanden. Sverige torde räknas till de främsta länderna, när det gäller rationellt ordnad produktion av konstnärligt högklassig film. Men de ekonomiska villkoren för den svenska filmproduktionen är, såsom allmänt omvittnats, för närvarande icke tillfredsställande.

Produktionskostnaderna sammanlagda med distributionskostnaderna för en till biograferna levererad svensk svartvit film utgör i dag cirka 600 000 kronor. Åskådaranantalet för svensk film uppgår till cirka 600 000 per film. Det genomsnittliga biljettpriset per åskådare är kronor 2: 50. Nöjesskatten tar härav, sedan producentbidrag med 14,25 öre per biljett återburits till produktionen, 80,75 öre. Den effektiva nöjesskatten av svensk svartvit film utgör alltså för närvarande 32,3 procent. Av biljettpriset stannar i genomsnitt 93 öre på visningsbiografen och — med producentbidraget inberäknat — 76,25 öre på filmproduktionen. Producenten kan alltså tillgodoräkna sig i filmhyra och nöjesskatteåterbäring i genomsnitt 450 000 kronor per film. Då produktions- och distributionskostnaderna såsom framhållits uppgår till 600 000 kronor, blir det en förlust på cirka 150 000 kronor.

Såsom av det anförda framgår, har svensk spelfilmsproduktion såsom fristående verksamhet för närvarande praktiskt taget omöjliggjorts. Produktionen har hittills upprätthållits genom att producenter med egna biografier kunnat utnyttja rörelsevinst från biografersidan. Förutsättningarna för ett sådant stöd åt produktionen har, såsom vi närmare redovisar i det följande, väsentligt försämrats. Tidigare har under många år cirka 35 svenska spelfilmer producerats årligen. Filmstödutredningen utgick från att en svensk långfilmsproduktion av ett 30-tal filmer per år ungefär svarar mot de förutsättningar som finns vid bibehållen andel för den svenska filmen i den totala besöksfrekvensen. Enligt nyligen publicerade uppgifter torde ej fler filmer än motsvarande hälften av detta antal vara planerade för produktion detta år.

Av det anförda har också framgått, att den svenska filmproduktionen i och för sig och åtminstone hittills haft tillfredsställande marknadsförutsättningar. Men beskattningen av filmbranschen är för närvarande alltför hård. Såsom framhållits utgör den verkliga beskattningen av svensk film

32,3 procent av biljettpriset. Före år 1940 var nöjesskatten cirka 9 procent och sedan fram till år 1948 cirka 20 procent. Det är givetvis angeläget, att produktionen så långt möjligt ytterligare förbilligas. Produktionskostnaderna i vårt land har emellertid redan pressats ned till väsentligt lägre nivå än i flertalet andra länder. En alltför långt driven nedpressning kan medföra, att den svenska filmen blir mindre attraktiv i jämförelse med den konkurrerande mera påkostade utländska filmen. Det framstår därför som nödvändigt att bereda svensk filmproduktion bättre ekonomiska förutsättningar främst genom lättnader i den nu alltför hårda skattebördan.

De lättnader, som förslaget i den förevarande propositionen innebär, är otvivelaktigt av betydelse. Vid den sänkning av skatten och höjning av producentbidraget som föreslås i propositionen blir beskattningen av svensk svartvit film 26,35 procent och av svensk färgfilm 22,53 procent. Producentbidraget, som återbäres till produktionen, blir för svartvit film 19,125 öre per biljett à kronor 2: 50 och för färgfilm 28,69 öre. Av biljettpriset stannar i genomsnitt 99 öre på visningsbiografen och på filmproduktionen, med producentbidraget inberäknat, cirka 85,1 öre för svartvit film och cirka 94,7 öre för färgfilm. Vid en besöksfrekvens av 600 000 personer skulle alltså producenten i fråga om svartvit film kunna tillgodoräkna sig cirka 510 000 kronor, innebärande att förlusten i genomsnitt skulle kunna reduceras från 150 000 till 90 000 kronor.

Besöksfrekvensen på biograferna har under 1950-talet fram till och med år 1956 visat uppgång, men år 1957 inträdde en markant frekvensminskning. Av filmstödutredningen framgår, att besöksfrekvensen i 10 redovisade större städer sistnämnda år påtagligt minskats. Det är att uppmärksamma, att denna frekvensminskning inträtt samtidigt med att de åldersgrupper, som inrymmer det största antalet potentiella biografbesökare, 15 t. o. m. 25 år, är särskilt stora.

Filmstödutredningen ansåg sig icke kunna bedöma i vilken utsträckning televisionens utbredning medverkat till nedgången i besöksfrekvensen under år 1957 och 1958. Det måste emellertid uppmärksammas, att frekvensminskningen i fråga om biografbesök i första hand framträtt i de områden, där televisionssändningen utbyggt, och till synes i takt med utbyggnaden. Den av Sveriges biografägareförbund lämnade och i propositionen redovisade upplysningen, att besöksfrekvensen i Stockholm under januari enligt preliminära siffror nedgått med 11,9 procent i jämförelse med januari 1958, ger ytterligare belägg för sambandet med televisionens utbredning. Av Sveriges biografägareförbunds remissyttrande framgår vidare, att nedgången i besöksfrekvensen i Stockholm för januari 1959 jämfört med januari 1956 var 30,1 procent. Enligt vad vi inhämtat har nedgången under februari 1959 jämfört med februari 1956 varit minst lika stor. Det synes oss uppenbart, att denna utveckling kommer att fortsätta i takt med tele-

visionsapparatbeståndets ökning. Utan tvivel kommer utvecklingen att bli densamma även i övriga delar av landet i samma mån som televisions-sändarnätet utbygges. Bedömningar rörande frekvensutvecklingen i fråga om biografbesöken i olika delar av landet ger redan belägg härför.

Televisionens utbyggnad har hittills kunnat ske i betydligt snabbare takt än som ursprungligen beräknades. 1958 års B-riksdag tillstyrkte en väsentlig forcering av utbyggnadsprogrammet för innevarande budgetår. Antalet invånare, som nås av televisionssändningarna, torde enligt vad som redovisas i årets statsverksproposition komma att fördubblas under detta budgetår. Till årets riksdag har framlagts en ny femårsplan för televisionsnätets utbyggnad, innebärande ytterligare forcering i utbyggnadstakten.

Sasom framgår av de i propositionen anförda siffrorna har antalet licenser för televisionsapparater ökat betydligt snabbare än som beräknats. Den vid propositionens framläggande senast tillgängliga siffran, som avsåg den 4 mars 1959, visade ett licensantal i landet om 333 176. Redan en månad senare, eller den 4 april, har enligt uppgift från telestyrelsen licensantalet stigit ytterligare till 369 469. De färskaste siffrorna synes alltså ge vid handen, att televisionsapparatbeståndet ökat mycket snabbare än som förutsågs så sent som när propositionen gavs för några veckor sedan.

I bilaga till motionen intagna tablån nr 1 visar dels besöksfrekvensen å Stockholms biografier 1:a kvartalet under vart och ett av åren 1954—1959, dels den faktiska licensutvecklingen inom Storstockholm under tiden från den 1 september 1956 till den 4 april 1959. Härav framgår, att antalet televisionslicenser i Stockholm nu närmar sig 100 000, vilket betyder en televisionsapparat på vart fjärde hushåll. Enligt uppgift räknar man inom radioindustrien med att inom fem år 80 procent av hushållen inom Stockholmsområdet kommer att vara utrustade med televisionsapparater.

I tablån nr 2 i bilagan har intagits telestyrelsens prognos om televisionsapparatbeståndets beräknade ökning under tiden 1959—1965. Under nästkommande budgetår kommer enligt telestyrelsen televisionsapparatbeståndet att öka till 718 000 apparater. De siffror, som är kända från den senaste tiden, ger emellertid vid handen, att man måste räkna med en ännu snabbare ökning. En utomordentligt kraftig ökning av televisionsapparatbeståndet kan alltså beräknas äga rum redan under nästa budgetår, d. v. s. under den tid, som förslaget i den förevarande propositionen avser.

Till följd härav måste man sålunda räkna med en fortsatt snabb nedgång i biografbesöksfrekvensen och därmed också ytterligare försämring av de ekonomiska förutsättningarna för filmbranschen. Det framstår härvid tydligt, att man då också måste räkna med ett minskat åskådarantal per film. Om åskådarantalet för svensk film skulle minska med i genomsnitt 15 procent, d. v. s. från 600 000 till 510 000, skulle produktionsförlusten i genomsnitt vid de i propositionen föreslagna villkoren i fråga om skatte-

sats och producentbidrag ökas med cirka 75 000 kronor från 90 000 till 165 000 kronor. Biografrörelsen skulle givetvis också få ökade svårigheter.

Propositionen ger vid handen, att utvecklingen inom film- och biografbranschen under det närmaste året kommer att följas av statsmakterna med stor uppmärksamhet. Enligt vår uppfattning är det viktigt att så sker, eftersom den inledda utvecklingen ger skäl till allvarliga farhågor för den svenska filmens framtid, även om skattelättnader vidtages. Konkurrensen från televisionen kommer otvivelaktigt att under de närmaste åren medföra stora ekonomiska svårigheter för filmproduktion och biografrörelse. Det synes oss visserligen stå klart, att den svenska filmproduktionsapparaten borde kunna tillvaratagas för utarbetande av program för televisionens behov. Så har skett i flera länder. I Hollywood torde numera cirka 70 procent av filmateljéernas produktionsresurser utnyttjas för produktion av televisionsprogram. I det aktuella läget synes emellertid sådana möjligheter icke ha öppnats för den svenska filmproduktionsapparaten.

Såsom i propositionen redovisas har remissinstanserna i regel velat gå längre i fråga om lättnader för filmbranschen än vad filmstödutredningen förordat. Vi förutsätter, att Kungl. Maj:t efter ytterligare prövning snarast möjligt förelägger riksdagen förslag till lättnader på lång sikt för filmbranschen, så att en framtida svensk filmproduktion kan tryggas. Vi förutsätter vidare, att härvid särskild uppmärksamhet ägnas åt den försämring av filmproduktionens villkor, som kan beräknas följa av televisionens utbredning. Den snabba utveckling i fråga om ökningen av licenser å televisionapparater och i följd därav minskningen i biografbesöksfrekvensen, som ovan påvisats för de allra senaste månaderna, synes oss emellertid nödvändigöra sänkning av biografnöjesskatten och höjning av producentbidraget under provisorietiden utöver vad i propositionen föreslagits.

De försämringar, som sålunda inträffat för den svenska filmen, motsvaras av försämringar i samma proportion för de svenska biograferna.

Vi föreslår därför, att biografnöjesskatten sänkes med tretton procentenheter till 25 procent samt att producentbidraget till den svenska filmproduktionen höjes för svartvit film till 50 procent av statens andel av nöjesskatten vid visning av sådan film och till 65 procent för färgfilm. Vårt förslag innebär, att den effektiva nöjesskatten reduceras beträffande svartvit film av svensk produktion till 15,62 procent och beträffande färgfilm till 12,81 procent. Producentbidraget, som återbäres till produktionen, blir då beträffande svartvit film 23,44 öre per biljett och beträffande färgfilm 30,47 öre. Av biljettpriset å kronor 2:50 stannar då i genomsnitt 1 krona 12,5 öre på visningsbiografen och på filmproduktionen, med producentbidraget inberäknat, cirka 98,4 öre för svartvit film och cirka 1 krona 5,5 öre för färgfilm. Om besöksfrekvensen för svensk film kunde upprätt-

hållas vid cirka 600 000 personer per film, skulle producenten kunna tillgodoräkna sig cirka 590 000 kronor, för svartvit film, d. v. s. att förlusten skulle reduceras till cirka 10 000 kronor. Såsom vi ovan framhållit är det emellertid i första hand farhågorna för en väsentlig minskning i besöksfrekvensen som föranleder vårt förslag. Om besöksfrekvensen per svensk film minskas med 15 procent, d. v. s. till 510 000 personer, skulle producenten kunna tillgodoräkna sig för en svartvit film cirka 500 000 kronor, innebärande en förlust på cirka 100 000 kronor.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 97 måtte besluta

dels att nöjesskatteförordningen 7 § må få följande lydelse:

”Nöjesskatten utgår med 15 procent å summan av erlagda inträdesavgifter, inberäknat skatten; dock att för biograf föreställning nöjesskatten utgår med 25 procent av nämnda summa.”,

dels att förordningen om särskilt bidrag till producent av svensk film 5 § må få följande lydelse:

”Bidraget utgår beträffande film, som framställts helt i färg, med sextiofem procent och beträffande annan film med femtio procent av statens andel i nöjesskatten för biograf föreställning, vid vilken bidragsberättigande film visas och i vilken till högst femton procent ingå utländska filmer. Annonsfilm anses icke utgöra del av föreställningen.”, samt

att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 14 april 1959

Torsten Bengtson

Carl Albert Anderson

N. Yngve Nilsson

Ragn. Bergh

Torsten Andersson

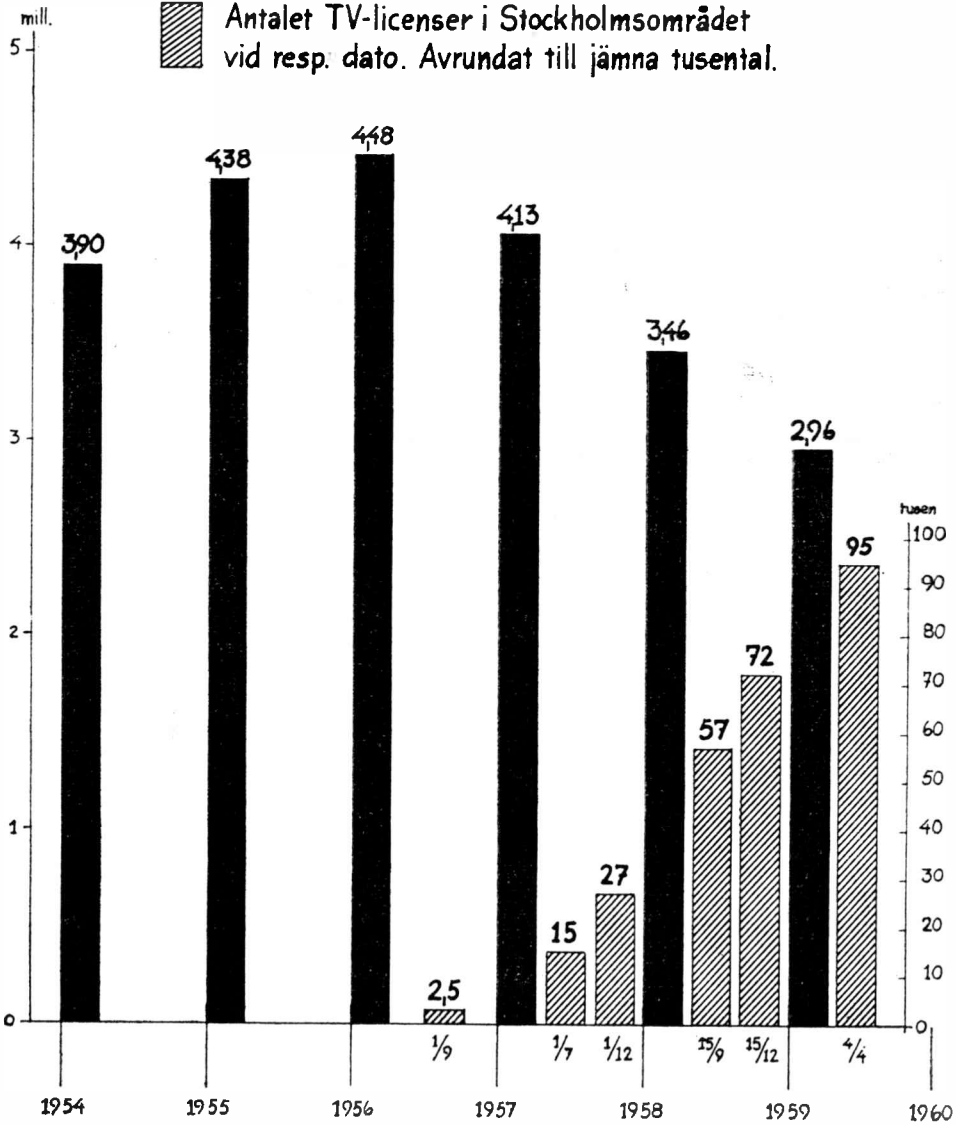
Axel E. Svensson

Arne Geijer

Tablå 1.

■ Besöksfrekvensen å Stockholms biografer.
1:a kvartalet resp. år. Besökare i millioner.

▨ Antalet TV-licenser i Stockholmsområdet
vid resp. dato. Avrundat till jämna tusental.

Tablå 2